

Матвеев Д.В.,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
Науковий керівник: Світличина І.А.,
асистент кафедри права та правоохоронної діяльності,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир

ПРОБЛЕМИ З ВОДОЮ В УМОВАХ ВІЙНИ

Міжнародні дослідження зазначають, що війни, починаючи з Першої Світової, чимдалі більше впливають на екосистеми. Це пов'язано зі збільшенням потенціалу сучасної зброї, яка завдає більшої шкоди навколишньому середовищу. Як приклади називають розлив нафти у водні ресурси Кувейту під час Перської війни, або ж пошкодження каналізаційних ліній та очисних споруд в Ізраїлі під час війни в Лівані у 2006 році, що призвело до відкладання мулу в Середземному морі. Бойові дії можуть відбуватися на морських шляхах, або цілком військових операцій може стати водна інфраструктура, як от водопровідні труби, очисні споруди, дамби. У результаті це перешкоджає доступу населення до води, що Генеральна асамблея ООН визнає одним із базових прав людини.

Порушення таких прав можуть трактуватися як водний тероризм, адже наслідки від цього — довготривалі та впливатимуть на здоров'я майбутніх поколінь.

У доповіді «Water under Fire» ЮНІСЕФ зазначено, що **діти в умовах тривалих збройних конфліктів частіше помирають від хвороб, пов'язаних із відсутністю чистої води, ніж від насильства**, безпосередньо пов'язаного із самим конфліктом.

Усі ці наслідки загрожують і нам: окупанти обстрілюють водну інфраструктуру, замінують дамби, проводять воєнні операції на території Чорного та Азовського морів. Українські міста переживають надзвичайну гуманітарну кризу.

Так, Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію 64/292, яка визнала право на безпечну воду та санітарію як базове право людини. Дії агресора позбавляють багатьох українців цього права. У багатьох регіонах станції і мережі водопостачання та очищення стічних вод, системи моніторингу та інша важлива інфраструктура протягом довгого часу не працювали, не працює зараз в деяких регіонах інфраструктура знаходиться під загрозою вимкнення через фізичне руйнування внаслідок обстрілів, перебої з електропостачанням, брак матеріалів або ж ситуації, коли обслуговуючий персонал втрачає контроль чи доступ до інфраструктури або вимушений покинути відповідні об'єкти. Я думаю всім відома ситуація, що склалася навколо ЗАЕС. росія погрожує екологічною катастрофою усьому світу.

Взагалі українські міста, що були в облозі пережили надзвичайну гуманітарну кризу: так Червоний Хрест у березні охарактеризував ситуацію в Маріуполі як «апокаліптичну». [7] За повідомленнями ЗМІ, через припинення постачання харчів, води та

електрики жителі Маріуполя розтоплювали сніг, щоб отримати питну воду, та готувати їжу на багатті. Нагадаю, що право людини на воду та санітарію було визнано ООН у липні 2010 року.

У тих місцях, де закінчилась активна фаза російсько-української війни, наприклад, на Київщині, водопостачання поступово відновили та відновлюють комунальні служби. А ось у населених пунктах, де ведуться активні бойові дії, це залишається вкрай важливою потребою. Тут джерелом, де можна здобути питну воду, є водойми. Але вживати таку воду можна тільки після очистки за допомогою спеціальних пігулок.

Вода також може стати зброєю, і її використання для досягнення військових цілей не є новим явищем. Росіяни використовують удари по очисних спорудах як зброю проти мирного населення, і це не єдиний такий випадок під час війни. Наприклад, під час громадянської війни в Сирії скидання неочищених стічних вод у довкілля (як навмисне, так і ненавмисне). В Україні, у результаті обстрілу очисних споруд Васильківського експлуатаційного цеху водопостачання та водовідведення армія РФ зруйнувала будівлю каналізаційної насосної станції. Унаслідок таких дій **зворотні води без будь-якого очищення потрапляли до річки Дніпро**, а це вже небезпечно розповсюдженням інфекційних захворювань серед населення, що споживає цю воду, та цвітінням води, що врешті призводить до вимирання риби та заростання водойм.

Лінія фронту часто проходить по річкам, на сході України, наприклад, по річці Сіверський Донець. Були десятки намагань її форсувати, кожен день над річкою пролітають сотні снарядів, а в багатьох місцях береги ріки заміновані. В кожній ракеті до півтори тонни пального. Аби воно було придатне років із 30, в нього домішують токсичні речовини, які потрапляють до води. Це все призводить до забруднення, створення небезпек для життя та здоров'я людей не тільки біля лінії зіткнення, але й по всій країні на десятиріччя.

В ст. 50 **Конституції** України зазначено: «Кожен має **право** на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього **права** шкоди». Ст 9 ЗУ «Про охорону навколишнього середовища» вказує, що Кожний громадянин України має право на безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище . Держава-агресор порушує всі наші екологічні права.

Чотири договори Женевських конвенцій, які повинні регулювати поведінку під час збройного конфлікту, прямо не згадують навколишнє середовище. Однак після війни у В'єтнамі в законі відбулися дві важливі зміни.

Перша забороняє насильницьке використання методів модифікації навколишнього середовища, які мають «широко поширені, довготривалі або серйозні наслідки».

Друга блокує «методи або засоби ведення війни, які мають на меті або, як очікується, завдадуть широкого, довгострокового та серйозного збитку природному середовищу».

В статті 51 Протоколу про захист жертв міжнародних збройних конфліктів зазначено, громадянське населення користується спільним захистом від небезпек, що виникають у зв'язку з військовими операціями, вони не повинні бути об'єктами нападу. Зокрема, заборонено напади, спрямовані

не на військові об'єкти. В статті 32 Конвенції про захист цивільного населення під час війни зазначено — заборонено застосування будь-яких заходів, які можуть заподіяти фізичні страждання або призвести до знищення осіб.

Станом на травень 2022 року Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України зафіксувало 231 екологічний злочин, наймовірніше скоєний Росією. Проблема полягає в тому, що навіть якщо дії під час війни завдають шкоди навколишньому середовищу, їх важко вважати порушенням положень, оскільки такі стандарти ведення воєнних дій.

Також хочу додати, в державі має бути комплексна реалізація державної політики у сфері питної води та питного водопостачання, у тому числі із залученням коштів державного та місцевих бюджетів – із врахуванням нових викликів і проблем, які привнесла війна.

В іншому ж випадку, на Україну, як і на весь світ, чекатиме посилення дефіциту питної води. Вже зараз в ООН прогнозують, що до 2050 року від 4,8 до 5,7 млрд людей на планеті протягом щонайменше одного місяця щороку житимуть у регіонах, де є дефіцит води.

Ще до війни громади та представники органів місцевого самоврядування очікували прийняття Закону №5723 «Про Загальнодержавну цільову соціальну програму «Питна вода України» на 2022-2026 роки». ВІН пройшов усі читання та був прийнятий ВРУ – і за 2 дні до війни був відправлений на підпис президенту – де і завис!

Зараз нашій нації необхідно демонструвати єдність не лише безпосередньо у бою з ворогом, але й у вирішенні внутрішніх питань, особливо таких важливих, як забезпечення населення чистою водою та водовідведенням. Адже від цього залежить здоров'я нашого народу, отже – і майбутнє.

Список використаних джерел

1. Дячук М. Вода як джерело життя чи зародок війни: як крадіжка води окупантами впливає на водозабезпеченість України і Криму [Електронний ресурс] / Марія Дячук // Екодія. – Режим доступу: <https://ecoaction.org.ua/voda-iak-dzherelo-zhyttia.html> (дата звернення: 13.09.2022).
2. 2. Water under fire [Електронний ресурс] // UNICEF. – Режим доступу: <https://www.unicef.org/stories/water-under-fire> (дата звернення: 13.09.2022). – Назва з екрана.
3. Право людини на воду та санітарію [Електронний ресурс] : резолюція ООН від 28.07.2010 р. № 64/292. – Режим доступу: https://digitallibrary.un.org/record/687002/files/A_RES_64_292-RU.pdf.
4. Робейко О. Втратимо Запорізьку область: міністр озвучив жахливі наслідки, якщо вибухне ЗАЕС [Електронний ресурс] / Ольга Робейко // Новини України - останні новини України сьогодні - УНІАН. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/ecology/yakshcho-vibuhne-zaporizka-aes-bude-10-chornobiliv-prognoz-11977467.html>

5. . Копитко В. "У лікарні було суцільне пекло - когось привозили без очей, когось без пів голови" - історія сім'ї, що вирвалася з Маріуполя [Електронний ресурс] / Василина Копитко // Gazeta.ua. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/life/_u-likarni-bulo-sucilne-peklo-kogos-privozili-bez-ochej-kogos-bez-piv-golovi-istoriya-simy-i-scho-virvalasya-z-mariupolya/1087700

6. Всесвітній день води: вода під час війни – випадок України - EU NEIGHBOURS east [Електронний ресурс] // EU NEIGHBOURS east. – Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/publications/vsesvitnij-den-vody-voda-pid-chas-vijny-vypadok-ukrayiny/>

7. . Harding L. Russian bombing of maternity hospital 'genocide', says Zelenskiy [Електронний ресурс] / Luke Harding, Julian Borger, Jon Henley // the Guardian. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/09/ukraine-mariupol-civilians-russia-war>

8. Ukrinform. У Василівці на Запоріжжі вороги зруйнували очисні споруди [Електронний ресурс] / Ukrinform // Укрінформ - актуальні новини України та світу. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3429492-u-vasilivci-na-zaporizzi-vorogi-zrujnuvali-ocisni-sporudi.html>

9. Ukrinform. Ворог форсував річку Сіверський Донець [Електронний ресурс] / Ukrinform // Укрінформ - актуальні новини України та світу. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3521247-vorog-forsuvav-ricku-siverskij-donec.html>

10. Конституція (Основний Закон) України [Електронний ресурс] : від 20.04.1978 р. № 888-IX : станом на 28 черв. 1996 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09#Text>

11. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII : станом на 10 лип. 2022 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

12. Про ратифікацію Угоди про першочергові заходи стосовно захисту жертв збройних конфліктів [Електронний ресурс] : Закон України від 21.07.2006 р. № 21-V. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/21-16#Text>

13. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (укр/рос) [Електронний ресурс] : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 р. : станом на 8 лют. 2006 р. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

14. 3. Загроза дефіциту. Війна загострює проблему доступу до питної води, – WWF-Україна [Електронний ресурс] // Волинські новини. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/news/all/zahroza-defitsytu-viyna-zahostriuye-problemu-dostupu-do-pytnoyi-vody-WWF->

ukrayina/#::~text=В%20іншому%20ж%20випадку,%20на,регіонах,%20
Оде%20є%20дефіцит%20води.

15. Про прийняття за основу проекту Закону України про
Загальнодержавну цільову соціальну програму "Питна вода України"
на 2022-2026 роки [Електронний ресурс] : Постанова Верхов. Ради
України від 18.11.2021 р. № 1905-IX. – Режим
доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1905-20#Text>